

КУЛЬТУРНИЙ СУПРОТИВ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПІЛЬНОТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: СУЧАСНИЙ СТАН

Левченко Юрій Іванович,
завідуючий відділом інформаційно-бібліографічної роботи Наукової
бібліотеки Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова,
кандидат історичних наук
Україна, Київ.

***Анотація.** Розкрито культурну та просвітню діяльність бібліотек в сучасних умовах російсько-української війни. Викрито злочини Російської Федерації відносно бібліотечної галузі України. Висвітлено просвітню діяльність бібліотек спрямовану на протидію російській пропаганді в українському суспільстві.*

***Ключові слова:** російська пропаганда, державні заходи, бібліотечні заходи.*

***Annotation.** The cultural and educational activities of libraries in the current conditions of the Russian-Ukrainian war are revealed. The crimes of the Russian Federation against the library industry of Ukraine are exposed. The educational activities of libraries aimed at countering Russian propaganda in Ukrainian society are highlighted.*

***Key words:** Russian propaganda, state measures, library activities.*

24 лютого Російська Федерація розпочала відкриту повномасштабну війну проти України. Тут варто наголосити, що сучасна війна почалась ще у 2014 році з анексії Криму та воєнних дій на сході нашої держави. Щоправда, тоді Росія не визнавала свою військово-політичну агресію та перекладала відповідальність за вищевказані події на українську владу, нібито в Україні пригноблюють російськомовне населення, яке більше не могло терпіти утисків та розпочало «громадянську війну»...

У ранці 24 лютого керівник держави-агресора проголосив ідеологічну ціль війни – «денацифікація» України, цим самим заклавши початок для нищення української культури в зоні бойових дій та окупованих територіях. Тому, в ході воєнних дій російські війська знищували українські культурні заклади та історичні споруди. Не оминула ця доля і бібліотеки. Так, від російської агресії постраждало понад тридцять бібліотек. Серед них: зруйновано – архів-бібліотеку Фонду В'ячеслава Чорновола м. Буча Бучанського району Київської області, сільську бібліотеку села Підгайне Вишгородського району Київської області; сільську бібліотеку села Іванівка Чернігівського району Чернігівської області. Частково знищені – Центральна міська бібліотека ім. В. Г. Короленка м. Маріуполя, Северодонецька міська публічна бібліотека, Чернігівська обласна бібліотека для юнацтва. Пошкоджені внаслідок обстрілів – Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка, Центральна наукова бібліотека, Харківського національного

університету імені В. Н. Каразіна, Чернігівська центральна міська бібліотека імені М. Коцюбинського, Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка, Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олега Ольжича, Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека, Центральна міська бібліотека м. Ірпінь та інші [4]. Найстрашніше, що ці дані не остаточні.

Бібліотеки, що опинились в окупації зазнають ідеологічних чисток книжкових фондів від «старої», «морально застарілої», «екстремістської», «бандерівської» літератури, до якої – відносять підручники з історії та української літератури, а також книжки з історії України, українську художню і дитячу літературу, зміст яких суперечить російській пропаганді. Зазвичай такі книги знищуються або вивозяться у невідомому напрямку [11, 16, 19].

В умовах сучасної війни інформаційна функція бібліотек набула важливого державного значення, про це свідчать «Рекомендації Міністерства культури та інформаційної політики щодо актуалізації бібліотечних фондів». У яких для забезпечення інформаційної безпеки рекомендується списати російські книги (що були потрапили до бібліотек з 2014 року) які: пропагують війну, національну та релігійну ворожнечу, зміну шляхом насильства конституційного ладу або територіальної цілісності України; місять виправдання або заперечення російської збройної агресії проти України; героїзують осіб, що здійснювали збройну агресію Російської федерації проти України. Більшість таких книг представлені конкретних переліках книжкових видань (301 назва), видавничої продукції держави-агресора (350 назв) та авторів, що становлять національній безпеці (210 осіб) [17, арк. 2-3]. Також, у квітні була створена Рада з питань розвитку бібліотечної сфери, яка займатиметься питаннями функціонування бібліотек під війни. Вона поставила собі за мету виробити механізм вилучення з бібліотек радянських і російських книг та заміну їх на українські та україномовні видання [13].

В умовах війни бібліотеки продовжували здійснювати інформаційну діяльність. Зокрема, на сайтах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського та Дніпропетровської обласної універсальної бібліотеки імені первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія були створені розділи для інформування біженців та внутрішньо переміщених осіб [5, 10, 14]. Національна бібліотека України для дітей організувала АРТ-майстерню де «найменші читачі» виготовляють обереги (малюнки, листівки-побажання, іграшки-обереги) і передають їх через волонтерів військовим, які боронять країну [21]. Провідні бібліотеки інформують про воєнні вчинені відносно бібліотек [3, 8, 20].

Просвітня діяльність бібліотек представлена бібліографічними виданнями, що подають інформацію про події російсько-української війни. Наприклад, Національна історична бібліотека України підготувала серію бібліографічних списків «Міста і села України. Втрати воєнного часу» присвячені Сумській, Київській, Чернігівській і Харківській областям [6]. Харківська обласна бібліотека підготувала три випуски бібліографічного

путівника «Хроніка незламного Харкова» [2]. Наукова бібліотека ім. М. М. Максимовича рекомендацій списки літератури: «Путінізм» та його складові», «Міжнародні санкції як опір агресії проти України. 2012-2022», «Мурал-арт проти війни», «Газета по-українськи», Газета «Голос України», Газета «День», Газета «Україна молода», Газета «Факти та коментарі», «На сторінках іноземних газет» [7]. Наукова бібліотека Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова рекомендаційний бібліографічний покажчик «Російсько-українська війна. Частина 1: Неоголошена війна (20 лютого 2014 – 24 лютого 2022)» [18]. Також, бібліотеками були підготовлені різноманітні огляди подій війни та стану культури в Україні. Так, Наукова бібліотека ім. М. М. Максимовича підготувала хроніку подій «100 днів російсько-української війни» [1]. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого «КультФронт» – добірку інформації про становище культури за сучасної війни [12]. Національна історична бібліотека України – «Огляд краєзнавчої роботи регіональних бібліотек України під час дії воєнного стану» за лютий – квітень [15]. Житомирська обласна універсальна бібліотека ім. Олега Ольжича – огляд «Діяльність бібліотек Житомирщини під час війни» [9]. Звісно наведені тут праці це тільки «верхівка айсбергу» інформаційних видань бібліотек України, що спрямована на збір інформації про сучасну російсько-українську війну.

Список бібліографічних посилань

1. 100 днів російсько-української війни. Наукова бібліотека ім. М. М. Максимовича: веб сайт. URL: <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/files/2022/20220606-2.pdf> (дата звернення: 30.09.2022).
2. Бібліографічні видання. 2022. Харківська обласна універсальна бібліотека: веб сайт. URL: <http://library.kharkov.ua/source/biblio/> (дата звернення: 30.09.2022).
3. Бібліотеки, які постраждали від російської агресії. *Українська бібліотечна асоціація: веб-сайт*. URL: <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/4990-biblioteky-iaki-postrazhdaly-vid-rosiiskoi-ahresii> (дата звернення: 30.09.2022).
4. Бібліотеки. *Зруйнована культурна спадщина України*: веб сайт. URL: <https://culturecrimes.mkip.gov.ua/?cat=7> (дата звернення: 30.09.2022).
5. Біженці та вимушено переміщені особи. *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського*: веб сайт. URL: http://nowar.nbu.gov.ua/cgi-bin/nowar/search.exe?I21DBN=nowar_subject&P21DBN=nowar&C21CO M=T (дата звернення: 30.09.2022).
6. Видання Національної історичної бібліотеки України у 2022 році. *Національна історична бібліотека України*: веб сайт. URL: <https://nibu.kyiv.ua/ourbooks/2022/> (дата звернення: 30.09.2022).
7. Війна за незалежність України рекомендаційні списки літератури. *Наукова бібліотека ім. М. М. Максимовича*: веб-сайт. URL:

- http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/vystavka/rsp_viyna.php3 (дата звернення: 30.09.2022).
8. Діяльність бібліотек в умовах війни. *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського*: веб сайт. URL: <http://surl.li/delhp> (дата звернення: 30.09.2022).
 9. Діяльність бібліотек Житомирщини під час війни: адаптація до нових реалій та визначення пріоритетів. *Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олега Ольжича*: веб сайт. URL: <http://lib.zt.ua/ua/published/node/10559> (дата звернення: 30.09.2022).
 10. Корисно знати – переселенцям. Військовослужбовцям. *Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека ім. першочителів слов'янських Кирила і Мефодія*: веб-сайт. URL: <https://www.lib.dp.ua/?do=korysno&id=27> (дата звернення: 30.09.2022).
 11. Кречетова Діана. Окупанти вилучають з бібліотек українські книжки, що їх знищити – радник мера Маріуполя. *Українська правда*: веб-сайт. URL: <https://life.prawda.com.ua/culture/2022/05/25/248802/> (дата звернення: 30.09.2022).
 12. КультФронт. *Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого*: веб сайт. URL: <https://nlu.org.ua/article.php?id=561> (дата звернення: 30.09.2022).
 13. МКІП: утворено Раду з питань розвитку бібліотечної сфери. *Міністерство культури та інформаційної політики України*: офіційний веб-сайт. <https://mkip.gov.ua/news/7066.html> (дата звернення: 30.09.2022).
 14. На допомогу біженцям та вимушено переміщеним особам: корисні посилання. *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського*: веб сайт. URL: https://docs.google.com/presentation/d/e/2PACX-1vR8lhGOk17IQqptLsp-y0trWIDV3bX064sk9q7YIKDYOxLojOxMu3kiLqIPfAcL7ZS1aozTEfxi510E/pub?start=true&loop=false&delayms=5000&slide=id.g11f891d13ce_1_6 (дата звернення: 30.09.2022).
 15. Огляд краєзнавчої роботи регіональних бібліотек України під час дії воєнного стану, (24.02 - 30.04.2022). *Національна історична бібліотека України*: веб сайт. URL: https://nibu.kyiv.ua/media/uploads/2022/05/02/kbd_ogliad_kviten.pdf (дата звернення: 30.09.2022).
 16. Окупанти вилучили всі українські книги з бібліотек Мелітополя – Центр національного супротиву. *Інтерфакс-Україна*: інформаційне агентство. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/860003.html> (дата звернення: 30.09.2022).
 17. Рекомендації Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України. *Міністерство культури та інформаційної політики України*: офіційний веб-сайт.

- [URL:https://mkip.gov.ua/files/pdf/rekomendacii.pdf](https://mkip.gov.ua/files/pdf/rekomendacii.pdf) (дата звернення: 30.09.2022).
18. Російсько-українська війна. Частина 1: Неоголошена віна 2014-2022 *Репозитарій Національного педагогічного університету ім. М. П Драгоманова*. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/1746> (дата звернення: 30.09.2022).
 19. Солодовнік Марія. Кривко Роман. Близько 10 бібліотек Харківщини знищені внаслідок війни, 215 перебувають в окупації. *Суспільне новини*: веб сайт. URL: <https://suspilne.media/266068-blizko-10-bibliotek-harkivsini-zniseni-vnaslidok-vijni-215-perebuvaout-v-okupacii/> (дата звернення: 30.09.2022).
 20. Факти руйнації та пошкодження бібліотек. *Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка*: веб-сайт. URL: <http://surl.li/delhv> (дата звернення: 30.09.2022).
 21. Читачі підтримують українських захисників. *Національна бібліотека України для дітей*: веб сайт. URL: <https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=10225> (дата звернення: 30.09.2022).